

NIELS P. THOMSEN

1877—1942

INDENFOR den lille Kreds af Provinsbogtrykkere, hvis Produktion i den sidste Menneskealder har tildraget sig Bogvenners Opmærksomhed, var Niels P. Thomsen den ældste og utvivlsomt tillige den betydeligste. Ikke ved Antallet eller Omfanget af de Tryk, der bærer hans Navn, men gennem den høje Kvalitet, som præger alt hans Arbejde.

Da Thomsen efter en Læretid i Skive kun 23 Aar gammel i Aaret 1900 nedsatte sig i Holstebro, hvor han overtog Lumbyes Bogtrykkeri, var han allerede paavirket af den Virksomhed, som Simon Bernsteen udfoldede, og han anspreedes yderligere af F. Hendriksens og Forening for Boghaandværks Bestræbelser til at sysle med Bogtrykkets æstetiske Principper.

Jeppe Aakjærs „En Landsby-Tragedie“ (1910) var det første Resultat af denne Syslen, der vakte Opmærksomhed, og derefter fulgte i Aarenes Løb en lang Række Arbejder, mest Bøger i et lille Format og af ringe Omfang — fra et enkelt til nogle faa Ark. Mange af dem er udsendt som Julehilsener til Venner og Bekendte fra Jeppe Aakjær eller fra vor højtansete Landsmand i Chicago, Overbibliotekar J. Christian Bay; for den sidstnævnte trykte han endogsaa et Par Smaaskrifter paa Engelsk. Kun sjældent gav Thomsen sig i Kast med Bøger af større Omfang; en af de største Opgaver, han paatog sig, var „Aarvog for Bogvenner“'s niende Aargang 1925, men han maatte da ogsaa i denne Anledning supplere sin Skriftbeholdning.

Over alle Thomsens Bøger er der et vist Fællespræg, en jævn, stilfærdig Tone, som var et Udtryk for hans Personlig-

hed. Tillige er de præget af en fintmærkende Sans for de rette Proportioner og et sikkert Greb paa at tilpasse Bogens ydre Form til dens Emne. Thomsen arbejdede væsentlig med Skriften selv; Udsmykning i Form af Friser, Initialer og Vignetter anvendte han med stort Maadehold, og det samme gælder hans Brug af Farver. Sine Evner lagde han først og fremmest for Dagen i Valget af Format og Skrift, af den rette Skydning og Udslutning, og dertil kom som Kronen paa Værket en lydefri Trykning.

Fællespræget betyder dog ingenlunde, at Thomsens Tryk altid var skaaret over samme Læst. Han lod sig ganske vist aldrig lokke ud paa de outrerede Eksperimenters Hængedynd, heller ikke i den Periode, der domineredes af den saakaldte „elementære“ Typografis Fremstød. Men indenfor sin af den Hendriksen'ske Skole prægede Indstilling var han ikke bange for at forsøge sig frem og variere sin Stil. Han raadede over et ikke ringe Antal Skrifter (Schwabacher, Leibniz-Fraktur, nordisk og fransk Antikva, Plantin, Jenson, engelsk Mediæval, Tiemann-Antikva o. fl.), selvom han af de fleste ikke havde nok til at sætte mere end nogle faa Ark, og han brugte disse Skrifter med stor Skønsomhed alt efter de Opgaver, som blev ham betroet. Men Variation skabte han ogsaa gennem forskellig Anbringelse af Kolumnetitel og Pagina, forskellig Opsætning af Overskrifter og Kapitelafslutninger o. s. v. for slet ikke at tale om den Afveksling, hans Titelblade viser. Man sammenligne f. Eks. Titelbladene til de fem „Bibliophili Epistolæ“, som han 1935—39 trykte for Bay; skønt Formatet og delvis Skriften er den samme, er alle fem Titelblade forskellige, alle udmærkede. Og et enkelt, det til *Epistola secunda*, er endda stærkt afvigende fra den traditionelle Form.

Paa samme Maade varierer han i mange af sine Bøger Anbringelsen af Kolumnetiteln, og han er ikke bange for — som i Aakjærs „Ravperler“ (1918) og „Glimmersand“ (1919) — at rykke den ned i Marginen og trykke den med rød Farve. Disse Digtsamlinger viser ogsaa en smuk Verssats, helt forskellig fra den, han brugte i andre af Aakjærs Smaa-bøger. Selvfølgelig kunde det ske ogsaa for Thomsen, at et Forsøg glippede, at en Frise eller et Initial ikke helt harmonerede med den valgte Sats, men ser man paa hans samlede Produktion, træffer man kun ganske faa saadanne Fejlskud.

I Aarenes Løb arbejdede Thomsen sit Trykkeri op til en solid Virksomhed, saa at han kunde indrette det i sit eget Hus paa Byens Hovedgade. Den Del af Arbejdet, der optog hans Tanker mest, var dog ikke den, der gav de store Indtægter. De Smaa-bøger, som skabte hans Ry, kælede han for i en Grad, der ikke kunde svare Regning fra et økonomisk Synspunkt; han satte dem helst selv og vaagede over dem fra først til sidst.

I sin personlige Fremtræden var Thomsen den solide Haandværker af gammeldags Type, men man behøvede ikke at kende ham meget for at forstaa, at han var mere end en almindelig Haandværker, at der i hans Sind brændte en Flamme af samme Art som den, der lyste over Tilblivelsen af Inkunabeltidens skønne Tryk. Derfor kunde Aakjær med Rette skrive om en af de Smaa-bøger, Thomsen trykte for ham:

Om Gutenberg vort Værk modtog
hist, hvor han nu er Aand,
han klapped denne hvide Bog
alt med sin snilde Haand.

SVEND DAHL